

۱۳۹۵۹۴۰
۹۵-۵-۶

جرم سازمان یافته

در قلمروی حقوق مالکیت فکری

دکتر شمس‌الاعظمی

عضویت علمی دانشگاه تهران

مهدی بر بخت

وکیل پایه یک دادگستری

مستشرق
داد

سرشناسه	معمظمی، شهلا، ۱۳۲۶-
عنوان و نام پدیدآور	جرم سازمان یافته در قلمروی حقوق مالکیت فکری/ شهلا معمظمی، مهدی برجسته.
مشخصات نشر	تهران: دادگستر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۱۹۶ ص.
شابک	۹-۷۰-۲۸۲-۹۷۸۶۰۰: ۱۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	مالکیت معنوی
موضوع	نقض مالکیت معنوی
موضوع	جرایم سازمان یافته
موضوع	حق مولف
موضوع	مالکیت صنعتی
شناسا افزوده	برجسته، مهدی
رده بندی کوره	۴۹۳۱ م ج ۶ / ۴ / ۱۴۰۱ K
رده بندی دیویی	۳۴۶/۰۴۸
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۵۲۲۷۱

جرم سازمان یافته در قلمروی حقوق مالکیت فکری

دکتر شهلا معمظمی، مهدی برجسته

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: بهار ۱۳۹۵

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹-۷۰-۲۸۲-۹۷۸۶۰۰

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

مقدمه ۱۱

مبحث نخست - مفهوم جرم سازمان یافتہ مصداق آن ۱۷

گفتار نخست - مفهوم جرم سازمان یافته ۱۷

گفتار دوم - مصداق جرم سازمان یافته ۲۳

مبحث دوم - مفهوم و شاخه‌های حقوق مالکیت فکری ۲۴

گفتار نخست - مفهوم حقوق مالکیت فکری ۲۴

گفتار دوم - شاخه‌های حقوق مالکیت فکری ۲۷

بند نخست - حقوق مالکیت‌های صنعتی ۲۹

الف - اختراع ۲۹

ب - نمونه اشیاء مفید ۳۱

ت - علائم تجاری ۳۲

ج - طرح صنعتی ۳۵

چ - نام (اسم) تجاری ۳۷

- ح - نشانه جغرافیایی ۳۸
- خ - اسرار تجاری ۴۱
- د - طرح ساخت مدارهای یکپارچه ۴۲
- ی - رقابت غیرمنصفانه ۴۳
- بند دوم - حقوق مالکیت ادبی و هنری ۴۴
- الف - حقوق مؤلف ۴۴
- ب - حقوق مجاور ۵۲

فصل دوم

جرم سازمان یافته در قلمرو حقوق مالکیت فکری

- مبحث نخست - مفهوم جرم سازمان یافته در عرصه حقوق مالکیت فکری و ویژگی‌های آن ۵۵
- گفتار نخست - مفهوم جرم سازمان یافته ۵۵
- گفتار دوم - ویژگیهای جرم سازمان یافته ۵۷
- مبحث دوم - آثار و اهداف بزهکاری سازمان یافته ۷۱
- گفتار نخست - آثار جرم سازمان یافته ۷۲
- بند نخست - آثار سیاسی ۷۳
- بند دوم - آثار اقتصادی ۷۴
- بند سوم - آثار اجتماعی - فرهنگی ۷۵
- بند چهارم - اثر ناامیدی ۷۶
- گفتار دوم - اهداف مرتکبین جرایم سازمان یافته ۷۶
- بند نخست - اهداف اقتصادی ۷۷
- بند دوم - اهداف غیراقتصادی ۷۸
- الف - کسب قدرت سیاسی ۷۸
- ب - انتقام‌گیری قومی و یا مذهبی ۷۹

ج - مبارزه با حمایت‌های ویژه مالکیت فکری ۷۹

فصل سوم

بررسی انواع مختلف جرایم سازمان یافته در عرصه حقوق مالکیت فکری

مبحث نخست - گونه‌های سستی جرایم سازمان یافته در قلمرو حقوق مالکیت فکری ۸۲

گفتار نخست - تبیین مفهوم گونه‌های سستی جرایم سازمان یافته در عرصه حقوق

مالکیت فکری ۸۲

گفتار دوم - اقسام جرایم سازمان یافته علیه مالکیت فکری در اشکال سستی آن ۸۳

بند نخست - قتل و انتشار آثار هنری ۸۳

بند دوم - ساخت و محصولات ۸۶

بند سوم - سوء استفاده از علامت تجاری و بدل کالاهای اصیل ۸۶

الف - استفاده از علامت متعلق به دیگری بر روی همان نوع از محصول

و یا خدمات ۸۶

ب - استفاده از علامت تجاری دیگری بر روی کالا یا خدمات دیگر ۹۱

ج - تصاحب نام و علامت تجاری اشخاص عام از حقیقی و یا حقوقی)

با تبانی، در اداره ثبت علائم تجاری کشورهای مختلف ۹۱

بند چهارم - قاچاق اموال فکری ۹۲

مبحث دوم - گونه‌های نوین جرایم سازمان یافته در قلمرو حقوق مالکیت فکری ۹۵

گفتار نخست - جرایم سازمان یافته علیه مالکیت فکری در فضای سایبر ۹۶

بند نخست - تعریف فضای سایبری ۹۶

بند دوم - پیشینه و مفهوم جرایم سایبری ۹۸

بند سوم - تبیین مفهوم جرم سازمان یافته در فضای سایبری ۱۰۰

بند چهارم - شیوه‌های مختلف انجام بزهکاری سازمان یافته علیه مالکیت

فکری در عرصه فضای سایبری ۱۰۱

- الف - فضای سایر عرصه‌های برای شکلگیری و اخذ نتیجه بزه ۱۰۱
- ب - فضای سایر محلی برای انتشار ۱۰۲
- ج - فضای سایر مکانی برای برداشت اطلاعات ۱۰۲
- د - فضای سایر وسیله رابط انجام فعل مجرمانه ۱۰۲
- بند پنجم - ویژگیهای جرایم سازمان یافته علیه مالکیت فکری در فضای
سایبری ۱۰۳
- الف - گسترده و جهان شمول بودن ۱۰۳
- ب - پوشیده بودن ۱۰۴
- پ - قابل کنترل نبودن ۱۰۴
- ت - عدم جابجایی مرتکب و بزه دیده ۱۰۵
- ج - فراوانی بزه دیدگان ۱۰۵
- چ - سهولت ارتکاب جرم ۱۰۵
- ح - بقای پدیده مجرمانه ۱۰۶
- خ - وسعت ضرر ناشی از جرم ۱۰۶
- د - مشکلات کشف، تعقیب و تعقیب جرم ۱۰۶
- ی - سهولت از بین بردن آثار وقوع جرم ۱۰۷
- بند ششم - مصادیق جرایم سازمان یافته علیه مالکیت فکری در فضای
سایبری ۱۰۷
- الف - جرایم سازمان یافته علیه علائم تجاری ۱۰۷
- ب - جرایم سازمان یافته علیه اسرار تجاری ۱۱۲
- ج - جرایم سازمان یافته علیه حقوق مؤلفان ۱۱۴
- گفتار دوم - جرایم علیه مالکیت فکری در فضای مخابرات ۱۱۹
- الف - سرقت سیگنالهای حامل برنامه‌ها در مسیر عبور آنها ۱۲۲
- ب - نقض حق از طریق پخش ماهوارهای ۱۲۳

بخش دوم - بررسی جرم شناختی جرایم سازمان یافته در حقوق مالکیت فکری و راهکارهای مقابله با آن

فصل نخست

بررسی جرم شناسی جرایم علیه مالکیت فکری

- مبحث نخست - ارتباط جرایم علیه مالکیت فکری با مجرمین آن ۱۳۰
- گفتار نخست - ارتباط جرایم علیه مالکیت فکری با مجرمین یقه سفید ۱۳۱
- گفتار دوم - ارتباط جرایم علیه مالکیت فکری با مجرمین اقتصادی ۱۳۲
- گفتار سوم - ارتباط جرایم علیه مالکیت فکری با مجرمین یقه آبی ۱۳۴
- گفتار چهارم - ارتباط جرایم علیه مالکیت فکری با مجرمین به عادت و حرفه‌ای ۱۳۵
- مبحث دوم - ساختار شناسی جرایم سازمان یافته علیه مالکیت فکری ۱۳۶
- گفتار نخست - پیچیدگی ۱۳۶
- گفتار دوم - افکار عمومی (بیکارگی، افکار عمومی) ۱۳۶

فصل دوم

راهکارهای مقابله با جرایم سازمان یافته - پروتکل سیاست جنایی

- مبحث نخست - راهکارهای ماهوی ۱۴۰
- گفتار نخست - راهکارهای کیفری ۱۴۰
- بند نخست - داخلی ۱۴۰
- بند دوم - بین‌المللی ۱۴۵
- گفتار دوم - راهکارهای غیرکیفری ۱۴۸
- بند نخست - پیشگیری ۱۴۸
- الف - پیشگیری وضعی ۱۵۰
- ب - پیشگیری اجتماعی ۱۵۳
- بند دوم - مشارکت مردمی ۱۵۶

- الف - مشارکت مردم در مرحله کشف جرم ۱۵۷
- ب - مشارکت مردم در مرحله رسیدگی و صدور حکم ۱۵۸
- ج - تقویت نهادهای غیردولتی مردمی (NGO) ۱۵۸
- د - مشارکت مردمی تحت عنوان حرکت‌های مدنی ۱۵۹
- مبحث دوم - راهکارهای شکلی ۱۵۹
- گفتار نخست - راهکارهای شکلی قضایی ۱۵۹
- بند نخست - لزوم تشکیل دادگاه تخصصی ۱۵۹
- بند دوم - قاضی متخصص ۱۶۰
- بند سوم - آشناس متخصص ۱۶۱
- بند چهارم - لزوم تشکیل پلیس حرفه‌ای و همکاری‌های بین المللی ۱۶۱
- گفتار دوم - راهکارهای شکلی غیرقضایی ۱۶۷
- مبحث سوم - معاضدت قضایی ۱۷۳
- مبحث چهارم - سیاست جنایی داخلی و راجی در مقابل نقض حقوق اموال فکری توسط اشخاص حقوقی ۱۷۵
- الف - مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در کنوانسیون پالرمو ۱۷۷
- ب - مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی در حقوق جزای ایران ۱۷۸
- جمع بندی و نتیجه گیری ۱۸۲
- فهرست منابع و مآخذ ۱۸۶

مقدمه

حقوق مالکیت فکری حقوقیست که حدود و ثغور مالکیت و احکام خاص آن دسته از اموال غیرمادی را مشخص می‌نماید که محصول ابداع قوه بشر است، بدون وجود حمایت‌های قانونی از ابداعات اشخاص رقابت برای کسانی که بدون پرداخت هزینه از این ابداعات در مقابل آن استفاده می‌کنند، بسیار آسان خواهد بود. زیرا کپی کردن ابداعات دیگران هزینه پیدایش و نگه‌داری در این بین تنها کسانی متضرر خواهند شد که هزینه‌های هنگفتی را برای ارتقاء علم صرف نموده‌اند. همواره لازمه تولید علم و اندیشه وجود فضا و بستر امن و مساعد است که در آن از یک‌سو، صاحب فکر و اندیشه احساس کند که منتفع از دستاوردها و تراوش‌های فکری خود، اعم از مادی و معنوی است و از سوی دیگر، جامعه بتواند به نحو متعادل و مناسب به این دستاوردها دسترسی پیدا نموده و محدودیتی از این حیث پیدا نکند. براین تعادل و توازن بین حقوق فردی و جمعی در این خصوص باید به نحو و شیوه‌ای باشد که فضا و محیط را برای رشد و تعالی اندیشه و فکر فراهم و ایجاد نماید.

اما امروزه با افزایش جرایم، ظهور مظاهر نوین بزهکاری، کاربرد و شیوه‌های جدید در ارتکاب جرایم، افزایش جرایم سازمان یافته و شیوه‌های متنوع تطهیر درآمد و سرمایه‌های نامشروع حاصل از بزهکاری، گسترش فعالیت‌های مجرمانه‌ی منطقه‌ای و بین‌المللی در دهه‌های اخیر و به موازات آن، بالا رفتن احساس ناامنی و ترس از جرم در میان افراد جامعه موجب شده که بزهکاری به صورت یکی از نگرانی‌های اساسی جامعه درآید و سبب آن گردد که تعادل و توازن میان حقوق فردی و جمعی در جامعه دگرگون گردیده و صاحبان ایده‌های فکری با ترس از دست رفتن حقوق خویش درآینده روبرو شوند.

دگرگونیهای اجتماعی و صنعتی در دهه‌های معاصر، ویژگیهای بزهکاری را عمیقاً تغییر داده و هنجارها و ارزشهای جدید با سرعت بی‌سابقه‌ای جای هنجارها و ارزشهای قدیمی را گرفته‌اند. صنعتی شدن، شهرسازی، توسعه شهرها، تحولات اخلاقی و ایدئولوژیکی که ارزشها و هنجارهای جدیدی در پی دارد، ویژگی و نقش نهادهای اجتماعی بویژه خانواده، مدرسه و روابط انسانی را دگرگون ساخته‌اند. این دگرگونیها، رفتارهای مجرمانه‌ای را برانگیخته‌اند که در شکل‌ها و قالبهای نو توسط دسته جدیدی از بزهکاران با به عرصه وجود می‌گذارند.

واقعیتی که در این میان ناگزیر به پذیرش آن هستیم، بین‌المللی شدن روزافزون امور می‌باشد که خود ناشی از توسعه اقتصاد بازار و استقرار شبکه‌های جهانی ارتباط در دنیا است که این واقعیت معمولاً تحت عنوان جهانی شدن توصیف می‌گردد. در واقع بین‌المللی شدن جهان و باز شدن مرزها فرصتهای نوین برای بزهکاران در بخش‌های سودآور مانند اشکالی که در چارچوب سازمان یافته از آن بهره‌برداری می‌شود، ایجاد کرده است.

سازمانهای بزهکاری در تغییر و تحول از رویکردهای تکنولوژیک و سوءاستفاده از آنها در راه مقاصد خود بسیار چالاک عمل نموده و با فنی‌تر شدن جهان، بویژه در مورد تکنولوژی پردازش اطلاعات و استفاده از کامپیوتر و محیط مجازی، این دسته از بزهکاران تغییرات لازم را در شیوه‌های گوناگون بزهکاری پیدا داده‌اند. این شیوه‌ها، همواره پیچیده هستند و همزمان با تحولات فناوری روزآما پیچیده‌تر می‌شوند.

با ایجاد این دگرگونیهای چشم‌گیر، دارندگان حقوق مالکیت فکری هم مصون از تجاوز به حششان در مقابل بزهکاران سازمان یافته نبوده و این حقوق نیز در راستای پیشرفت تکنولوژی دستخوش نقض قرار گرفته و سودآوری اقتصادی کلانی را در یک مقطع زمانی کوتاه برای ناقضان این حقوق به همراه خواهد شد. این نوع بزهکاری را می‌توان به دلیل متفاوت بودن در ساختار کنش ضد اجتماعی آن به دو دسته سنتی و مدرن هریک با ویژگیها و ساختار متفاوت در تشکیلات گروهی تقسیم نمود. تا بتوان با این تفاوت‌های موجود راهکارهای مناسب برای مبارزه با بزهکاری سازمان یافته برعلیه حقوق دارندگان اموال فکری ارائه کرد. چرا که اگر در گذشته سازمانهای ناقض حقوق

مالکیت فکری صرفاً به تولید کالاهای مجعول و یا ساخت داروهای تقلبی و یا استفاده از علائم تجاری و یا قاچاق آثار فرهنگی اشتغال داشته‌اند، امروزه بنابر مقتضیات زمان در ساختار درون گروهی تغییرات اساسی داده و با جذب متخصصین و دعوت ایشان به همکاری با خود به نقض اسرار و علائم تجاری در بستر تجارت الکترونیکی، مهندسی معکوس، شکستن قفل نرم‌افزارها و به طور کلی نقض حقوق پدیدآورندگان آثار در فضای مجازی و مخابره‌های دست زده و حتی در پاره‌ای از موارد از مقامات امنیتی و پلیس پا را فراتر نهاده‌اند به گونه‌ای که دسترسی به مجرمین و محل وقوع جرم بسیار دشوار گشته است.

در نوشتار حاضر با عنایت به عدم توجه قانونگذار داخلی و بین‌المللی به این‌گونه جرایم و نواقص حاکمی بر راجحه با آنها در اسناد بین‌المللی مرتبط با مالکیت فکری و مقابله با جرم سازمان‌یافته تلاش شده تا با بیان مفاهیم و اقسام بزهکاری سازمان یافته به این فرضیه که بزهکاری سازمان‌یافته مالکیت فکری در قالب‌های سنتی و مدرن واقع می‌گردد پاسخ داده شده و با تأکید بر طرقات آتی این قبیل جرایم چگونگی شکل‌گیری جرایم علیه حقوق مذکور، عناصر شکل‌گیری و تکرار وقوع این شاخه از جرایم و تفاوت‌های جرایم سازمان یافته در شکل سنتی آن با قالب‌های مدرن آن و ویژگی‌های هر کدام، رویکرد سیاست جنایی داخلی و خارجی و پاسخ‌های کیفری و غیرکیفری که بر ضد پدیده مجرمانه از رهگذر حقوق جزا و سایر نظام‌های حاکمی کیفری در مقابل عمل مجرمانه ممکن است به کار گرفته شود، مورد ارزیابی و واکاوی قرار گیرد.